

УДК 373.5.016:811.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-77-80

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна –
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>
e-mail: tkapitan@ukr.net

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сьогодні ми спостерігаємо різке підвищення кількості охочих вивчати англійську мову, що пов'язано з бажанням вільно спілкуватися з іноземцями, здобувати освіту за кордоном, читати іноземну літературу, дивитися іноземні канали, спілкуватися в Інтернеті, знайти високооплачувану роботу в Україні та всебічно розвиватися. Усебічно розвинута особистість має кращі здібності до вивчення чогось нового, почувається вільно та більш упевнено в спілкуванні з іншими людьми, оскільки досконале володіння англійською мовою останнім часом стало невіддільним навиком сучасної освіченої людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробленням комунікативного методу займалися багато науковців та методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок у дослідження цього методу зробили Г. Лозанов (Болгарія), Г. Уїдсон, У. Литлвуд (Англія), Г. Піфо (Німеччина), Ю. Пассов (Росія) та ін.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до формування іншомовної комунікативної компетенції учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, мовні знання та відповідні мовленнєві навички утворюють мовну компетенцію учнів; країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання – соціокультурну й соціолінгвістичну компетенції; мовленнєві вміння – мовленнєву компетенцію учнів. Усі види компетенцій формують іншомовну комунікативну компетенцію учнів, розвиток якої є особливо важливим в навчанні іноземних мов. Швидкість та якість формування комунікативної компетенції значною мірою залежать від рівня сформованості в учнів загальнонавчальної компетенції [3, с. 64].

За відсутності мовного середовища, а також реальних мовних контактів, досить складно забезпечити досконале оволодіння іноземною мовою, що спричиняє обмеження

для формування комунікативної компетенції школярів у спілкуванні. На думку Л. Панової, для вироблення в учнів здатності й готовності до міжкультурної комунікації потрібно їх навчити спілкуватись у межах різних галузей діяльності, тем та ситуацій завдяки засвоєнню конкретного мовного та мовленнєвого матеріалу з формуванням відповідних умінь та навичок [3, с. 65].

На сьогодні одним з домінуючих методів навчання іноземних мов є комунікативний. Основна мета комунікативного методу полягає в тому, щоб навчити учнів спілкуватися зі співрозмовниками. Цей метод гармонійно поєднує безліч методик і способів навчання іноземних мов, тому є підґрунтям для еволюції різних освітніх методик.

За словами Ю. Пассова, комунікативний метод спрямовано для навчання говоріння, тому він є видом мовленнєвої діяльності та засобом спілкування, що передбачає дотримання п'яти принципів: принцип мовленнєво-розумової активності, принцип індивідуалізації за провідної ролі особистого аспекту, принцип функціональності, принцип ситуативності, принцип новизни. Усі ці принципи повністю віддзеркалюють закономірності комунікативного навчання мовленнєвої діяльності [4, с. 41].

Як стверджує О. Петрашук, комунікативний підхід найповніше відбиває специфіку іноземної мови як навчального предмета в закладі середньої освіти. Реалізація комунікативного підходу в освітньому процесі щодо вивчення іноземної мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих умінь і навичок відбувається завдяки організації учнем іншомовної мовленнєвої діяльності, тобто оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямовано на їх практичне застосування під час спілкування. Особливості застосування цього підходу представлено в працях з психології та методики навчання іноземних мов

багатьох науковців, з-поміж яких О. Леонтьєв, І. Зимня, Ю. Пассов, С. Шатілов, Г. Рогова та ін. [2, с. 39].

У дослідженнях Б. Шліпер та І. Коси засвідчено, що комунікативний підхід під час вивчення іноземних мов є домінантним у сучасній методиці й практиці шкільного навчання. Основна ідея цього підходу полягає в тому, що учням у процесі засвоєння мови потрібно не тільки здобувати теоретичні знання (наприклад, знати граматичні, лексичні або вимовні форми), а й розвивати вміння та навички практичного використання опрацьованих мовних одиниць. Лінгвістичною основою підходу є переорієнтованість з форми на функцію, з лінгвістичної компетенції на комунікативну, з мовної правильності на спонтанність та автентичність (природність комунікації) [6, с. 4].

У процесі навчання за цим методом учні виробляють комунікативну компетенцію – здатність користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Вони розвивають навичку спілкування під час самого спілкування. З огляду на це всі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією.

Комунікативно зорієнтоване навчальне завдання спонукає учнів до діяльності, оскільки воно викликає відчуття досягнутого результату, упевненість, створює радісну й приємну атмосферу навчання, сприяє формуванню почуття відповідальності, розширює інтереси, забезпечує використання інформації з інших шкільних предметів.

Досвід засвідчує, що мовний матеріал у такий спосіб засвоювати легше порівняно із заучуванням ізольованих слів і граматичних правил. Комунікативний підхід спрямовано на організацію процесу навчання, адекватного реальному спілкуванню, оскільки він передбачає моделювання основних закономірностей мовленнєвого спілкування [5].

Принцип комунікативної (мовленнєвої) спрямованості навчання означає, що освітній процес з іноземної мови важливо організувати, спрямувати та реалізувати так, щоб у результаті навчання учні оволодівали потрібним мінімумом умінь та навичок для користування іноземною мовою як засобом спілкування в межах тематики, запропонованої програмою. Для досягнення такої мети важливо найперше організувати практичну діяльність з мови, яку вивчають, з позиції усного іншомовного мовлення й під час читання іншомовного тексту. З огляду на

це вважаємо, що слід виконувати в достатньо великому обсязі мовленнєві (іншими словами, комунікативні) вправи. Багаторазове розв'язання комунікативних мовленнєвих завдань сприяє формуванню практичних умінь та навичок з основних видів мовленнєвої діяльності, тому на кожному етапі навчання іноземної мови в школі освітній процес доречно наповнити мовленнєвими вправами, які слугують визначальним фактором практичного володіння іноземною мовою.

Комунікативна (мовленнєва) спрямованість означає, що під час засвоєння мовленнєвого матеріалу (фонетики, лексики, граматики) обов'язковим завершальним етапом є демонстрація того, як мовленнєвий матеріал, передбачений для вивчення, можна використовувати для досягнення актуального спілкування іноземною мовою.

Під час навчання іноземної мови слід забезпечити вияв комунікативної (мовленнєвої) спрямованості певною мірою у виробленні усного і писемного мовлення, тобто в процесі читання та письма. Практично це означає здобуття та передачу нової корисної інформації під час організації вказаних видів мовленнєвої діяльності іноземною мовою [1, с. 63–64].

Сучасний стан методики навчання іноземної мови засвідчує, що провідною технологією є комунікативна, яка ґрунтується на таких положеннях:

а) метою навчання є формування комунікативної компетенції, яка передбачає вироблення вмінь використовувати іноземну мову як засіб спілкування в різноманітних сферах життя;

б) організацію мовного матеріалу зорієнтовано на його функціонування в мовленні;

в) лексична і граматична правильність іншомовного мовлення є другорядними порівняно з думкою; основний критерій успішності – передавання або сприймання потрібної інформації;

г) комунікативно орієнтоване навчання має діяльнісний характер та здійснюється через певні дії в ігровій, імітаційній формах в умовах реального спілкування у парах та групах;

д) навчання видів мовленнєвої діяльності відбувається інтегровано;

е) рідну мову використовують зрідка, за потреби, коли це виправдано складною ситуацією;

є) у комунікативно зорієнтованому навчанні моделюють усі характерні ознаки природної комунікації людей: інформаційний

дефіцит, зворотний зв'язок, вибір і автентичність матеріалів [3, с. 53–54].

Як зауважує Л. Смелякова, в процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. До того ж вони розвивають навички комунікації в процесі самої комунікації. Зважаючи на це, рекомендують усі вправи та завдання підбирати так, щоб вони були комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією (information gap, choice, feedback). Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовують носії мови.

Мовленнєва взаємодія учнів досить часто, хоч і не завжди, відбувається з участю викладача, що виявляється в найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. З самого початку учні оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях з обмеженим використанням рідної мови. Об'єктом оцінки є не тільки правильність, але й швидкість усного мовлення та читання [2, с. 303].

У змісті сучасних методів передбачено врахування таких принципів: рух від цілого до окремого, зорієнтованість занять на учня (learner-centered lessons), цілеспрямованість та змістовність, спрямованість на досягнення соціальної взаємодії за наявності віри у викладача в успіх своїх учнів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук [2, с. 304].

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, для досягнення комунікативної компетенції – комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань, навичок і вмінь – для викладача іноземної мови важливо використовувати новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на гуманістичному підході, спрямовано на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу. Ці методи створюють передумови для ефективного поліпшення освітнього процесу у вищих навчальних закладах.

Методи навчання іноземної мови мають важливе значення для забезпечення повноцінної та ефективної організації діяльності учнів з оволодіння іншомовною

діяльністю.

На сьогодні в методичному арсеналі кожного вчителя, окрім традиційних форм є також нові: тематичні бесіди, диспути, дискусії, інтерв'ю, круглі столи, різноманітні конференції, виконання проєктів, спілкування електронною поштою та через мережу Інтернет.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролубов А. А. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, А. А. Миролубов и др. М. : Высшая школа, 1982. 373 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. автор. під кер. С. Ю. Ніколаєвої К.: Ленвіт, 1999. 320 с.
3. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. К. : ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
4. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов М. : Просвещение, 1991. 223 с.
5. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование / Е. И. Пассов Липецк: Липецк. гос. педаг. ин-т, 1998. – 159 с.
6. Шліпер Б., Коса І. Комунікативний метод навчання англійської мови. Методичний посібник / Б. Шліпер, І. Коса К. : КОІППО, 2007. 32 с.

REFERENCES

1. Gez, N. I., Lyahovickij, M. V., Mirolyubov, A. A. i dr. (1982). *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v srednej shkole*. [Methods of teaching foreign languages in high school]. Moscow.
2. Nikolajeva, S. Yu. (1999). *Metodyka navchannya inozemnyh mov u serednix navchalnyh zakladah*. [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Kiev.
3. Panova, L. S., Andrijko, S. V. ta in. (2010). *Metodyka navchannya inozemnyh mov u zagalnoosvitnih navchalnyh zakladah*. [Methodology of navchannya inozemnyh mov u zagalnoosvitnih intrusive establishments]. Kiev.
4. Passov, E. I. (1991). *Kommunikativnyj metod obucheniya inoyazychnomu govoreniju*. [Communicative method of teaching foreign language speaking]. Moscow.
5. Passov, E. I. (1998). *Kommunikativnoe inoyazychnoe obrazovanie*. [Communicative foreign language education]. Lipeck.
6. Shliper, B., Kosa, I. (2007). *Komunikatyvnyj metod navchannya anglijskoi movy*. [Communicative method of teaching English Metodychnyj posibnyk]. Kiev.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАПІТАН Тетяна Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира

Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

КАРІТАН Tetiana Anatoliivna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methodology of foreign language teaching in school.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2021 р.

УДК 821.111 (73) – 311.1.09

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-80-84

КОЗІЙ Ольга Борисівна –

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9478-9502>

e-mail: olykaaaa@gmail.com

STUDYING THE ARTISTIC DETAIL (based on Donna Tartt's novel «The Goldfinch»)

Formulation and justification of the urgency of the problem. At the classes of English and American Literature the students are to be forced to analyze the artistic detail as it's the best way to understand the author's idea. For the students of non-philological departments the best analytical method is «in succession to the author». Donna Tartt's novel *The Goldfinch* (2013) was taken as an example.

The novel is told in retrospective first-person narration by Theodore Decker, who tells the story of his life thus far. The novel has been an international bestseller, spending over thirty weeks on the *New York Times* bestseller list in the U.S. and on the *Sunday Times* hardcover fiction bestseller list in the UK. It has had the same success in translation, debuting at number one in France in January 2014.

The scientific novelty of the article consists in an attempt to show the ways of analysis of the novel as a literature phenomenon. This novel is extremely deep and multifaceted and provides opportunities for analytic study. This research is devoted to the analysis of the second chapter of the novel in which the writer reveals herself as a good psychologist. That is why the theories of J.Mill [4] are to be taken into account while analysing.

Analysis of recent research and publications. The publishing of the Russian translation was followed by a detailed review of the translator V. Babytskaya [1]. Her analytical review places D.Tartt's novel among classical novels, such as of C.Dickens', F.Dostoyevskiy's, T.Mann's, J.Rowling's and others. The researcher traces the main problems of the novel and skilfully compares the

characters of *The Goldfinch* with those of the world's most significant pieces of fiction.

The research methodology is based on a combination of principles and methods of scientific work.

This novel is extremely deep and multifaceted and provides opportunities for analytic study. This research is devoted to the analysis of the second chapter of the novel in which the writer reveals herself as a good psychologist. That is why the theories of J.Mill [4] are to be taken into account while analysing.

The main material of the study. *The Goldfinch* is a story of a boy and later an adult male Theodore Decker who accidentally obtains a masterpiece. The framing of the work is a story about staying the protagonist in Amsterdam. Theo appears to the reader as an adult man, who at Christmas time came to Holland.

In the second chapter of the first part D.Tartt reveals herself as a skilful psychologist. She skilfully accustoms herself to the inner state of the main character, with him she travels through the memories, tracks associative relationships he makes. The writer brilliantly follows all defence mechanisms of a man who is faced with the inevitability. The previous chapter concludes with an optimistic confidence of the protagonist that his mother may be alive as she hasn't been found among the dead. So Theo is returning home to wait for her there. This reaction at first glance seems illogical because the boy ought to look for her some more, to ask the people. However, in the state of emergency the psyche uses own protective mechanism – tries to follow the established procedures.